

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

**PENGAJARAN KESUSASTERAAN MELAYU:
SATU KAJIAN MENGENAI PERMASALAHANNYA
DI PERINGKAT TINGKATAN 4 DAN 5 SEKOLAH
MENENGAH KEBANGSAAN**

IBRAHIM HAJI SALLEH

FPP 1985 1

PENGAJARAN KESUSASTERAAN MELAYU:
SATU KAJIAN MENGENAI PERMASALAHANNYA
DI PERINGKAT TINGKATAN 4 DAN 5
SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN

Oleh

IBRAHIM HAJI SALLEH

Sebuah tesis yang diajukan kepada
Fakulti Pengajian Pendidikan, Universiti Pertanian Malaysia
bagi memenuhi sebahagian daripada syarat untuk memperolehi
ijazah Master Sains (Pengajaran Bahasa Malaysia Sebagai Bahasa Pertama)

APRIL 1985

PENGAJARAN KESUSASTERAAN MELAYU:
SATU KAJIAN MENGENAI PERMASALAHANNYA
DI PERINGKAT TINGKATAN 4 DAN 5
SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN

IBRAHIM HAJI SALLEH

UNIVERSITI PERTANIAN MALAYSIA
SERDANG, SELANGOR

1985

Adalah disahkan bahawa kami telah membaca tesis ini yang bertajuk "Pengajaran Kesusasteraan Melayu: Satu Kajian Mengenai Permasalahannya Di Peringkat Tingkatan 4 dan 5 Sekolah Menengah Kebangsaan" oleh Ibrahim Haji Salleh, dan pada pendapat kami tesis ini memuaskan dari segi skop, kualiti dan persembahan sebagai memenuhi sebahagian daripada syarat keperluan ijazah Master Sains

ALANG P. ZAINUDDIN, Ph.D.
Profesor Madya/Dekan Pengajian Siswazah
Universiti Pertanian Malaysia
(Pengerusi Lembaga Pemeriksa)

AZMAN WAN CHIK, M.Ed.
Profesor Madya/Pmg. Dekan
Fakulti Pendidikan
Universiti Malaya
(Pemeriksa Luar)

TAHA HAJI ABDUL KADIR M.Ed
Profesor Madya/Ketua Jabatan Bahasa
Fakulti Pengajian Pendidikan
Universiti Pertanian Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

ABDUL HAMID MAHMOOD M. A.
Profesor Madya, Jabatan Bahasa
Fakulti Pengajian Pendidikan
Universiti Pertanian Malaysia
(Pemeriksa Dalam/Penyelia)

Thesis ini telah diserahkan kepada Senat Universiti
Pertanian Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi
sebahagian daripada syarat-syarat untuk ijazah Master
Sains.

Tarikh: 14 NOV 1985

ALANG PERANG ZAINUDDIN, Ph.D.
Profesor Madya/
Dekan Pengajian Siswazah

PENGHARGAAN

Penulis ingin merakamkan sedalam-dalam penghargaan dan ucapan terima kasih kepada semua pihak yang telah membantu penulis dalam usaha menyiapkan tesis ini, terutama:

Prof. Madya Abdul Hamid Mahmood sebagai penyelia utama, di atas segala usaha beliau membaca, menyemak, menegur dan memberi cadangan terhadap tesis ini;

Prof. Madya Taha Abd. Kadir sebagai penyelia kedua, di atas nasihat dan bimbingannya dari segi metodologi, pemerosesan, penganalisan dan penafsiran data;

Prof. Madya Azman Wan Chik, atas sumbangan dan nasihat dalam penyediaan soal selidik dan pemerhatian;

Encik Awang Mohd. Amin dan Encik Ahmad Hj. Mohd. Tahir atas nasihat dan idea mengenai metodologi dan penafsiran data;

Encik Mohd. Zainuddin Hashim atas nasihatnya mengenai penjerjemahan;

Pihak Universiti Pertanian Malaysia yang telah memberi sumbangan kewangan dalam penyelidikan ini;

Pihak Kementerian Pelajaran Malaysia kerana memberi kebenaran menjalankan penyelidikan di sekolah-sekolah;

Semua Guru Besar, Guru Kanan dan guru Kesusasteraan Melayu yang terlibat dalam penyelidikan ini;

Dan Dekan serta rakan sekerja di Jabatan Bahasa, Fakulti Pengajian Pendidikan yang banyak memberi galakan dan kerjasama kepada penulis.

SENARAI KANDUNGAN

	<u>Halaman</u>
PENGHARGAAN	iii
SENARAI KANDUNGAN	iv
SENARAI JADUAL DAN RAJAH	vii
ABSTRAK	x
ABSTRACT	xii
KETERANGAN MENGENAI PERKATAAN YANG DISINGKATKAN	xiv

BAB I

PENDAHULUAN

Latar Belakang	1
Pernyataan Masalah	22
Pentingnya Kajian	29
Objektif Kajian	32
Definisi Operasional	33
Pembatasan Kajian	36

BAB II

TINJAUAN TERHADAP KAJIAN YANG BERKAITAN

Pengajaran Kesusasteraan	38
Kajian Di Barat	46
Kajian Di Malaysia	62

BAB III

KAEDAH DAN PROSEDUR PENYELIDIKAN

Rekabentuk Penyelidikan	74
Prosedur Penyelidikan	75

Contohan	79
Alat Pemungutan Data	82
Penganalisan Data	87

BAB IV

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Pendahuluan	89
Butir-butir Responden	89
Objektif Pengajaran	107
Pendekatan, Kaedah dan Teknik Pengajaran KM	113
Pemilihan, Penyesuaian dan Penggunaan Bahan	130
Sikap Guru dan Pelajar	142
Masalah Lain Dalam Pengajaran KM	146

BAB V

KESIMPULAN DAN CADANGAN

Pendahuluan	150
Kesimpulan	150
Cadangan	157

BIBLIOGRAFI	165
---------------------	-----

LAMPIRAN A	Nilai-nilai Tersurat dan Tersirat dalam Kurikulum Sekolah	172
B	Sejarah Kesusasteraan Melayu	177
C	Soalan Peperiksaan Sijil Pelajaran Malaysia - Kesusasteraan Melayu	180
D	Jadual Penyelidikan	189
E	Surat Kebenaran Bagi Menjalankan Kajian Di Sekolah	190

F	Borang Soal Selidik	191
G	Borang Senarai Semakan Alat Bantu Mengajar	205
H	Borang Pemerhatian Pengajaran Kesusasteraan Melayu	206
I	Hasil Pemerhatian	209
J	Soalan-soalan Temuduga Berstruktur	213
K	Hasil Temuduga Berstruktur	214
L	Opsyen Guru dan Mata Pelajaran Yang Diajar Di Sekolah	218
M	Sukatan Pelajaran Kesusasteraan Melayu Tingkatan 4 dan 5	220
N	Peringkat Pendidikan Guru Kesusasteraan ..	235
O	Persediaan Mengajar Kesusasteraan Melayu ..	238
P	Cara Menggunakan Teks Kesusasteraan Melayu	241
Q	Penyediaan Soalan Peperiksaan Kesusasteraan Melayu	245

SENARAI JADUAL DAN RAJAH

<u>JADUAL</u>	<u>Halaman</u>
1 Buku Bacaan Bahasa Malaysia	11
2 Unsur/Nilai Dalam Buku Teks Bahasa Malaysia Sekolah Menengah Atas	18
3 Minat Membaca Novel	64
4 Minat Membaca Cerpen	64
5 Minat Membaca Hikayat	64
6 Senarai Contohan Sekolah	77
7 Taburan Contohan Guru Mengikut Sekolah	80
8 Taburan Contohan Pelajar Mengikut Sekolah	82
9 Taburan Sekolah dan Guru Dalam Pemerhatian	86
10 Taburan Guru Mengikut Jantina	90
11 Taburan Guru Mengikut Umur	91
12 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Akademik	92
13 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Bahasa Malaysia	92
14 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Kesusasteraan Melayu	93
15 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Bahasa Malaysia Peringkat STP	94
16 Taburan Guru Mengikut Universiti	95
17 Taburan Guru Mengikut Jurusan Pengajian	97
18 Taburan Guru Mengikut Kelas Ijazah	98
19 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Ikhtisas	99
20 Taburan Guru Mengikut Jenis Kursus Di Maktab Perguruan	100
21 Taburan Guru Mengikut Kelulusan Diploma Pendidikan	101
22 Taburan Guru Mengikut Kaedah Mengajar Kursus Tumpuan Utama dan Kursus Tumpuan Kedua	102

23.	Taburan Guru Mengikut Kursus Dalam Perkhidmatan	103
24.	Taburan Guru Mengikut Pengalaman Mengajar	104
25.	Taburan Guru Mengikut Mata Pelajaran Yang Diajar Selain daripada Kesusasteraan Melayu	105
26.	Taburan Guru Mengikut Objektif Pengajaran	107
27.	Taburan Guru Mengikut Objektif Lulus Peperiksaan dan Pengalaman Mengajar	109
28.	Unsur Dalam Objektif Pengajaran	111
29.	Unsur Tersurat dan Tersirat	112
30.	Taburan Guru Mengikut Pendekatan Yang Digunakan.. .. .	113
31.	Taburan Guru Mengikut Faktor Penentu Kaedah Pengajaran ..	116
32.	Taburan Guru Mengikut Kaedah Mengajar Kesusasteraan I.. ..	117
33.	Taburan Guru Mengikut Kaedah Mengajar Kesusasteraan II ..	118
34.	Taburan Guru Mengikut Teknik Pengajaran	119
35.	Taburan Guru Mengikut Jenis Kerja Tambahan/Lanjutan	122
36.	Taburan Guru Mengikut Penentu Teknik Pengajaran	124
37.	Taburan Guru Mengikut Bentuk Soalan Unian	125
38.	Taburan Guru Mengikut Objektif Pengujian	126
39.	Taburan Guru Mengikut Bahan Rujukan	133
40.	Taburan Guru Mengikut Penggunaan Alat Bantu Mengajar	134
41.	Taburan Guru Mengikut Penyesuaian Bahan	137
42.	Taburan Guru Mengikut Kekerapan Penggunaan Bahan	138
43.	Taburan Guru Mengikut Pengguna Bahan	138
44.	Taburan Guru Mengikut Persediaan Mengajar	139
45.	Taburan Guru Mengikut Faktor Yang Menyebabkan Pelajar Tidak Memahami Bahan	141
46.	Taburan Guru Mengikut Ahli Persatuan dan Penghasilan Karya	143
47.	Taburan Guru Mengikut Seminar Yang Dihadiri	144

48	Taburan Guru Mengikut Masa Persediaan Tiap-tiap Pelajaran KM	145
49	Taburan Guru Mengikut Anggaran Pentingnya KM	145
50	Taburan Guru Mengikut Masalah Dalam Pengajaran KM	147
51	Taburan Guru Mengikut Punca Masalah Pengajaran KM	148
52	Taburan Guru Mengikut Aspek Penting Dalam Menjamin Keberkesanan Pengajaran KM	149

RAJAH

1	Kegiatan Kesusasteraan	8
2	Masalah Pengajaran KM	36
3	Guru Dan Masalah Pengajaran KM	75
4	Contohan Guru	79
5	Contohan Pelajar	81

ABSTRAK

Objektif kajian ini ialah untuk melihat permasalahan dalam pengajaran Kesusasteraan Melayu di peringkat Tingkatan 4 dan 5 Sekolah Menengah Kebangsaan. Sebanyak 22 buah Sekolah Menengah Kebangsaan di Negeri Sembilan dan sebanyak 108 orang guru yang mengajar Kesusasteraan Melayu di sekolah-sekolah itu terlibat dalam kajian ini. Kajian ini dijalankan kerana masalah pengajaran Kesusasteraan Melayu, terutama dari segi objektif pengajaran, pendekatan, kaedah dan teknik pengajaran, pemilihan, penyesuaian dan penggunaan bahan serta sikap guru masih lagi wujud walaupun mata pelajaran Kesusasteraan Melayu telah lama diperkenalkan.

Data-data telah dikumpulkan menerusi soal selidik, temuduga berstruktur dan pemerhatian. Data-data tersebut telah dianalisis dengan menggunakan statistik deskriptif. Hasil yang didapati ialah guru-guru yang mengajar Kesusasteraan Melayu di Sekolah Menengah Kebangsaan itu tidak jelas mengenai objektif pengajaran Kesusasteraan Melayu yang sebenarnya. Mereka juga tidak jelas mengenai makna istilah pendekatan, kaedah dan teknik serta tidak dapat membezakan istilah-istilah tersebut. Guru-guru Kesusasteraan Melayu juga didapati mengabaikan aspek pemilihan, penyesuaian dan penggunaan bahan. Bahan-bahan yang dipilih dan digunakan itu adalah terdiri daripada bahan-bahan yang mudah diperolehi dan tidak terjamin kebolehpercayaannya seperti buku-buku ulasan teks dan siri buku panduan lulus peperiksaan.

Mengenai sikap dan minat guru pula, kajian ini mendapati bahawa kebanyakan guru menganggap mata pelajaran Kesusasteraan Melayu terletak pada taraf yang rendah jika dibandingkan dengan mata-mata pelajaran lain. Mereka juga didapati kurang berminat terhadap mata pelajaran Kesusasteraan Melayu. Oleh itu kebanyakan guru Kesusasteraan Melayu kurang menggunakan alat bantu mengajar dalam pengajaran mereka.

Masalah yang tersebut di atas itu adalah disebabkan oleh ketiadaan Sukatan Pelajaran Kesusasteraan Melayu yang lengkap dan sistematik dan dapat digunakan secara menyeluruh di sekolah-sekolah menengah kebangsaan. Guru-guru Kesusasteraan Melayu juga didapati tidak layak untuk mengajar mata pelajaran itu. Ini disebabkan oleh pengetahuan guru dalam ilmu kesusasteraan Melayu itu tidak memadai dan mereka juga tidak mendapat latihan yang cukup untuk mengajar Kesusasteraan Melayu.

Bagi mengatasi masalah di atas, beberapa cadangan telah dikemukakan; antaranya yang penting ialah menyediakan Sukatan Pelajaran Kesusasteraan Melayu yang lengkap dan sistematik, mengubah corak latihan guru Kesusasteraan Melayu, membuat persediaan mengajar yang lengkap dan menggunakan buku teks secara sistematik.

ABSTRACT

The objective of this research is to determine the problems of teaching Malay Literature to Form 4 and 5 students in the National Secondary Schools in Malaysia. In order to determine the related problems of teaching Malay Literature, approximately 22 national secondary schools in Negeri Sembilan and 108 Malay Literature teachers were involved. The main objective of this research is to gauge the existing problems of teaching Malay Literature, specifically the problems related to teaching objectives, approaches, teaching methods and techniques and materials selection, even though the subject has been taught for quite sometime.

Data to this effect have been collected through questionnaires, structured interviews and observations. These data have been analysed using descriptive statistics. The result shows that teachers teaching Malay Literature in the National Secondary Schools are still not sure of the real objective of teaching Malay Literature. They are also uncertain of the differences among the terms 'approach', 'method' and 'techniques' in teaching the subject. There seems to be a measure of uncertainty too with regard to the aspects of selection, adaptation and usage of materials. Materials selected and used, for example, books on reviews and guides to examinations, are easily available but their reliability is questionable.

With regard to the attitude and interest of teachers on the subject, this research shows that most teachers are not

highly motivated in teaching this subject compared to other subjects and thus they are not really interested in the subject itself. As a result these teachers use very few teaching aids when teaching the subject.

The lack of a complete and systematic syllabus on the subject for teaching purposes has further accentuated this problem. Moreover, these teachers are not qualified to teach Malay Literature as they either lack the knowledge in the subject or they do not have adequate training to teach the subject.

To overcome the above problems some suggestions have been put forward. Among them are preparing a complete and systematic Malay Literature syllabus, reviewing the training of teachers of Malay Literature, preparing complete lesson plans and using systematic text books.

KETERANGAN MENGENAI PERKATAAN
YANG DISINGKATKAN

G	=	Guru
M	=	Masalah
P	=	Pelajar
BM	=	Bahasa Malaysia
GL	=	Guru Lelaki
GP	=	Guru Perempuan
KM	=	Kesusasteraan Melayu
PL	=	Pelajar Lelaki
PP	=	Pelajar Perempuan
SG	=	Sikap Guru
FMC	=	Federation of Malaya
GT4	=	Guru Tingkatan 4
GT5	=	Guru Tingkatan 5
HSC	=	Higher School Certificate
PT4	=	Pelajar Tingkatan 4
PT5	=	Pelajar Tingkatan 5
SMK	=	Sekolah Menengah Kebangsaan
SPM	=	Sijil Pelajaran Malaysia
STPM	=	Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia
Jum.	=	Jumlah
OPKM	=	Objektif Pengajaran Kesusasteraan Melayu
PKTPKM	=	Pendekatan, Kaedah dan Teknik Pengajaran Kesusasteraan Melayu
PPBPBM	=	Pemilihan, Penyesuaian dan Penggunaan Bahan Pengajaran Kesusasteraan Melayu

PENDAHULUAN

Latar Belakang

Kesusasteraan Melayu Dalam Kurikulum Sekolah

Pengajaran dan pembelajaran Kesusasteraan Melayu (KM) dalam sistem pendidikan di Malaysia bukanlah satu perkara baru. Mata pelajaran KM di peringkat tingkatan 4, 5 dan 6 merupakan satu disiplin ilmu yang tersendiri. Mata pelajaran ini mula diperkenalkan pada tahun 1957 kepada pelajar aliran Inggeris dalam peperiksaan 'Federation of Malaya' (FMC) dan 'Higher School Certificate' (HSC).¹ Pada tahun 1962, mata pelajaran KM diperkenalkan pula kepada pelajar aliran Melayu, iaitu sebagai satu mata pelajaran pilihan dalam peperiksaan Sijil Pelajaran Malaysia (Khatijah Abdul Hamid, 1980: 2). Sehingga ini mata pelajaran KM masih dianggap sebagai Kertas 2 mata pelajaran Bahasa Malaysia di peringkat Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (Majlis Peperiksaan Malaysia, 1984a: 2).

Bahan KM banyak digunakan dalam pengajaran bahasa Malaysia sebagai bahasa pertama dan bahasa Malaysia sebagai bahasa kedua² di peringkat sekolah rendah dan menengah

---

¹ Pada masa itu peperiksaan 'Higher School Certificate' dikelola oleh Lembaga Peperiksaan Tempatan Universiti Cambridge dengan kerjasama Universiti Malaya. Mulai tahun 1982, Majlis Peperiksaan Malaysia telah dipertanggungjawabkan untuk mengelolakan peperiksaan Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (STPM) (Majlis Peperiksaan Malaysia, 1984b: 1).

² Bahasa pertama adalah bahasa yang mula-mula sekali diperolehi dan dikuasai oleh seseorang sejak dari zaman kanak-kanak, sebelum ia mempelajari bahasa lain. Bahasa kedua pula adalah bahasa yang dikuasai melalui proses pembelajaran, iaitu selepas seseorang memperolehi dan menguasai bahasa pertama.

di Malaysia (Asmah Haji Omar, 1978: 3). Memandangkan keadaan ini, pengajaran KM sepatutnya telah membentuk satu tradisi yang kukuh dan dapat meninggalkan kesan yang positif kepada pelajar. Malangnya dalam beberapa hal, tradisi yang ditinggalkan dan kesan yang dapat dilihat daripada pengajaran KM adalah negatif, terutama dari segi menarik minat pelajar untuk mempelajari mata pelajaran KM (Mohd. Taib Osman, 1977: 194).

Kesan negatif ini terjadi atas beberapa sebab, antaranya ialah ketiadaan kurikulum³ KM dan ketiadaan keterangan mengenai objektif pengajaran mata pelajaran tersebut (Mohd. Taib Osman, 1977: 185). Di peringkat sekolah rendah dan menengah rendah, pengajaran kesusasteraan diterapkan dalam pengajaran bahasa Malaysia. Ini bermakna objektif pengajaran kesusasteraan Melayu itu sama dengan objektif pengajaran bahasa.⁴ Objektif pengajaran bahasa pula berdasarkan kepada matlamat pendidikan, iaitu untuk mewujudkan satu masyarakat yang bersatu padu, berdisiplin dan terlatih (Kementerian Pelajaran Malaysia, 1979: 2).

---

³ Bagi maksud yang luas kurikulum itu bolehlah dirumuskan sebagai semua pengalaman pembelajaran di dalam dan di luar sekolah yang menyentuh soal teori dan praktik, dititikberatkan kepada bidang pengajaran dan pembelajaran, termasuklah 'all the opportunities planned by teachers for pupils' (Audrey Nicholl, 1972: 34). Hal ini terkandung dalam Laporan Jawatankuasa Kabinet Mengkaji Pelaksanaan Dasar Pelajaran, 1979: 66).

⁴ Saya menggunakan perkataan objektif pengajaran kerana kita boleh mengukur objektif, tetapi kita tidak boleh mengukur matlamat (Edgar Faure, 1977: 198).

Di peringkat tingkatan 4 dan 5, apa yang ada hanyalah objektif peperiksaan SPM mata pelajaran KM, manakala di peringkat tingkatan 6, kertas Bahasa Malaysia 2 tiada objektif langsung, sedangkan objektif mata-mata pelajaran lain terkandung di dalam Sukaŕan Pelajaran mata-mata pelajaran tersebut (Majlis Peperiksaan Malaysia, 1984a: 3). Objektif peperiksaan KM di peringkat SPM ialah untuk menguji kebolehan calon:

- a. Memahami, mentafsir dan menilai KM dalam bentuk prosa dan puisi.
- b. Memahami dan menghurai tema, plot, watak dan perwatakan.
- c. Menganalisis karya puisi dari segi bentuk, teknik penulisan dan gaya bahasa yang digunakan.
- d. Membezakan hasil tulisan klasik dan moden dan bentuk-bentuk kesusasteraan lain seperti novel, cerpen dan puisi.
- e. Memahami motif dan perkembangan watak-watak dalam buku yang dikaji.

(Kementerian Pelajaran Malaysia, 1980: 8)

Objektif peperiksaan di atas lebih menekankan peringkat kognitif dan bukannya peringkat afektif.⁵ Akibatnya pelajar lebih mudah dan lebih gemar berpanduan buku-buku ulasan teks dalam pembelajaran mata pelajaran KM di sekolah. Kebiasaan yang serupa ini tidak menggalakkan minat sebenar pelajar terhadap kesusasteraan, yakni kesusasteraan sebagai bahan untuk mengenali hati nurani manusia secara indah⁶ dan kesusasteraan sebagai sumber bagi manusia dari mana pun mereka datang untuk bertindak kreatif dalam hidupnya.

---

⁵ Peringkat kognitif menekankan aspek pengetahuan, iaitu pengetahuan mengenai perkara khusus (terminologi dan fakta khusus), pengetahuan mengenai cara dan usaha (peraturan, peredaran dan urutan, pengelasan dan kategori, kriteria dan metodologi), pengetahuan mengenai perkara universal dan abstrak dalam sesuatu bidang (prinsip dan generalisasi serta teori dan struktur), kefahaman (penterjemahan, interpretasi dan ekstrapolasi), aplikasi (analisis elemen, analisis perhubungan dan analisis prinsip), sintesis (pengeluaran satu perutusan unik dan pengeluaran satu rancangan atau cadangan kerja), penilaian (pertimbangan dari segi bukti dari dalam yang sedia ada dan pertimbangan dari segi kriteria luar). Peringkat afektif pula menekankan aspek perasaan, emosi dan perkara-perkara yang kurang nyata, iaitu mengenai penerimaan/pemerhatian (kesedaran, kesanggupan menerima dan perhatian yang terkawal atau terpilih), membalas (persetujuan pasif ketika membalas, kesanggupan membalas dan kepuasan membalas), menghargai (penerimaan sesuatu nilai, lebih suka akan sesuatu nilai dan komitmen), organisasi (mengkonsepkan sesuatu nilai, mengorganisasi sesuatu sistem nilai), perwatakan oleh sesuatu nilai atau kompleks nilai (set am dan perwatakan) (Sharifah Alwiah Alsagoff, 1983: 273-276).

⁶ Ini penting kerana keindahan itu merupakan sifat objek, tidak hanya sekadar selera yang subjektif (Sidi Gazalba, 1977: 13). Keindahan juga adalah sifat yang memberi kepuasan rohani, apabila dikenali fikiran, kerana sifat itu sempurna atau mendekati kesempurnaan (Slamet Muljana, 1956: 17).

Dalam jadual yang menunjukkan nilai-nilai, sifat dan tabiat yang baik, terkandung secara tersurat dan tersirat di dalam mata-mata pelajaran kurikulum sekolah hari ini, tidak terdapat mata pelajaran KM (lihat Lampiran A). Ini menunjukkan bahawa mata pelajaran KM seolah-olah dinafikan kewujudannya. Namun demikian bayangan objektif mata pelajaran KM tetap wujud sama dengan mata-mata pelajaran lain seperti Bahasa Malaysia, Sivik, Agama Islam, Sains, Sains Pertanian, Geografi, Sejarah, Matematik, Muzik, Seni Lukis dan Pertukangan Tangan, Kesihatan, Perdagangan, Sains Rumahtangga dan Pendidikan Jasmani (Kementerian Pelajaran Malaysia, 1981: 16-21).

Secara implisit dan mudah dapatlah kita katakan bahawa objektif pengajaran KM di sekolah-sekolah ialah supaya pelajar lulus peperiksaan mata pelajaran itu dan mendapat sijil SPM atau STPM, sama ada sebagai tiket untuk mendapat pekerjaan atau melanjutkan pelajaran ke universiti. Objektif begini amat merbahaya dan dapat memberi kesan negatif terhadap pengajaran KM di sekolah-sekolah menengah di Malaysia. Kesan mata pelajaran KM tidak boleh diketepikan sama sekali dalam aspek memberi ilmu pengetahuan, kerana pengetahuan itu adalah kemuliaan (Hasan Langgulung, 1981: 1). Demikian juga kesan pengajaran KM dalam aspek penguasaan dan pengayaan bahasa Malaysia di kalangan pelajar-pelajar bahasa Malaysia sebagai bahasa pertama.

Kesusasteraan juga dapat memberi kesan dalam pembentukan personaliti, mempertajamkan pemikiran dengan asuhan kreatif dan imaginatif, mengilhamkan misteri,⁷ menghalusi nilai etika dan estetika,⁸ di samping memberi panduan ke arah keharmonian hidup bermasyarakat. Ini bermakna bahawa guru-guru yang mengajar kesusasteraan, bukan sahaja mengajar ilmu itu sebagai satu disiplin, tetapi juga bertindak sebagai agen pendidik moral dan etika sosial (Azman Wan Chik, 1980: 4). Dua tugas yang dilaksanakan serentak inilah yang membezakan guru kesusasteraan dengan guru-guru mata pelajaran lain.

Kesusasteraan Melayu sebagai alat pendidikan

Mengikut Profesor Mohd. Taib Osman dan Hashim

Awang ada tiga dasar pengajaran KM sebagai alat pendidikan, iaitu:

- i. Aspek pemakaian bahasa sebagai medium kesusasteraan. Hasil-hasil sastra kreatif seperti cerpen, novel dan puisi merupakan pendidikan bahasa yang lebih luas daripada pelajaran 'penggunaan,' 'pemakaian' atau 'kemahiran' bahasa, kerana bahan-bahan itu mencakup bidang-bidang bahasa yang kreatif, imaginatif dan estetis.

---

⁷ Albert Eistein pernah mengatakan bahawa 'Yang paling indah dapat kita alami ialah yang mengandungi misteri. Ia merupakan sumber seni dan segala sains yang sebenar.' (Edgar Faure, 1977: 90).

⁸ Hal ini sesuai dengan teori-teori mengenai keindahan seperti Plotinus dengan Teori Rohaniah, Hegel, Schopenhauer, Benedetto Croce dengan Teori Metafizika, Ruskin dengan Teori Kemurnian dan Immanuel Kant dengan Teori Estetika (Sidi Gazalba, 1977: 12).

- ii. Sifat kejadian hasil sastra sebagai pernyataan seni. Aspek estetik dan keindahan di alam jasmani dan alam rohani manusia.
- iii. Kesusasteraan itu tidak lahir dalam 'vacuum' tetapi ia adalah hasil sesuatu kebudayaan dan masyarakat. Satu khazanah ciri-ciri pilihan daripada pemikiran intelektual, pengolahan seni serta pengalaman hidup sesuatu masyarakat.

(Mohd. Taib Osman, 1977: 165).

Ketiga-tiga dasar tersebut dapat dirumuskan sebagai kemahiran bahasa, pembentukan dan perubahan tingkah laku,⁹ kehalusan budi pekerti dan sebagai hiburan yang menyeronokkan (P.J. Roe, 1970: 95). Semua itu ada kaitannya dengan Teori Kegiatan Kesusasteraan,¹⁰ iaitu:

- i. Mencipta hasil karya kesusasteraan
- ii. Menghayati hasil karya kesusasteraan
- iii. Mempelajari hasil karya kesusasteraan termasuk kegiatan mengajarkannya
- iv. Mengkritik hasil karya kesusasteraan¹¹

(Azman Wan Chik, 1981: 62)

⁹Perubahan yang dimaksudkan itu ialah merujuk pada suatu proses pendidikan yang harus dilalui oleh pelajar. Tanpa proses pendidikan ini, perubahan tingkah laku tidak mungkin terjadi dan objektif pengajaran tidak dapat dicapai.

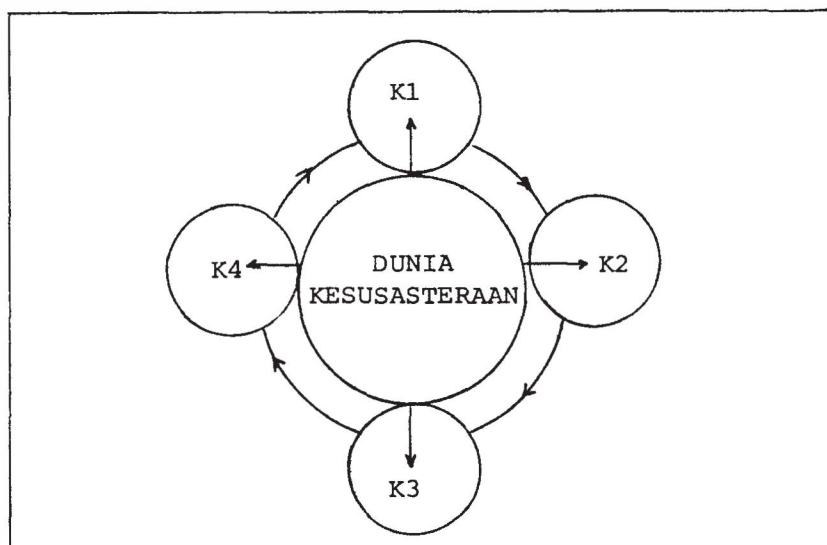
¹⁰Teori ini berdasarkan kepada pemecahan teori penciptaan kesusasteraan, iaitu Teori Peniruan yang menekankan pada catatan semula pengalaman hidup sama ada ditiru dengan jujur atau ditafsirkan kembali, Teori Kesan yang menekankan pada faedah, kepuasan dan pengajaran, Teori Perasaan yang menekankan pada pengucapan, Teori Ide Cereka yang menekankan pada kebenaran dalam kesusasteraan dan Teori Ide Struktur yang menekankan pada aspek struktur yang membina kesatuan. (M.K. Danziger, 1983: 14-28)

¹¹Mengkritik kesusasteraan bermakna menganalisis, mentafsir dan menilai.

Keempat-empat kegiatan kesusasteraan itu dapat digambarajahkan seperti berikut:¹²

RAJAH 1: KEGIATAN KESUSASTERAAN

Fenomena di atas itu dapat dilihat dalam pengajaran Kesusasteraan Melayu yang digabungkan dengan pengajaran Bahasa Malaysia di peringkat sekolah rendah dan menengah di Malaysia.

Peringkat Sekolah Rendah

Di peringkat ini, mata pelajaran Kesusasteraan menjadi pembantu kepada mata pelajaran Bahasa Malaysia. Bahan-bahan pengajaran kesusasteraan diterapkan ke dalam Sukatan Pelajaran Bahasa Malaysia. Objektif pengajaran Bahasa Malaysia di peringkat ini ialah:

¹² Dalam Rajah 1 di atas kelihatan kesusasteraan sentiasa berputar daripada K1 (Kegiatan mencipta karya kesusasteraan) menuju ke arah K2 (Kegiatan menghayati karya kesusasteraan) terus kepada K3 (Kegiatan mempelajari dan mengajarkan karya kesusasteraan), terus kepada K4 (Kegiatan mengkritik karya kesusasteraan) dan berbalik semula ke K1. Begitulah seterusnya kegiatan kesusasteraan berputar di atas landasan yang telah ditentukan itu (Azman Wan Chik, 1981: 63).